

**National Library
of Sweden**

Denna bok digitaliserades på Kungl. biblioteket år 2013

Grundlagberedningen

SOU

1972:16

REGERINGS
FORM

RIKSDAGS
ORDNING

Följdförfattningar

Statens offentliga utredningar

1972:16

Justitiedepartementet

Ny regeringsform
Ny riksdagsordning
Följdförfattningar

Betänkande avgivet av Grundlagberedningen

Stockholm 1972

Till Statsrådet och chefen för justitiedepartementet

Grundlagberedningen får härmed överlämna förslag och utkast till vissa följdförfattningar till de av beredningen i SOU 1972:15 framlagda förslagen till ny regeringsform och ny riksdagsordning.

De i detta betänkande framlagda förslagen och utkasten till följdförfattningar är enhälliga.

Stockholm den 22 mars 1972

På grundlagberedningens vägnar:

Valter Åman

/ Erik Holmberg

Till Statens och öfver för hälsöpartementet

Grundskolan för barnen i
en förskola och en förskola
i en förskola för barnen i
en förskola för barnen i
en förskola för barnen i

En förskola för barnen i
en förskola för barnen i
en förskola för barnen i
en förskola för barnen i
en förskola för barnen i

En förskola

En förskola

Innehåll

Förslag till lag om upphävande av det av rikstens ständer fastställda, av Konungen godkända och av rikstens ständer den 2 maj 1810, § 8, utfärdade formuläret till försäkran att av Sveriges tillkommande konungar vid regeringens anträdande avgivas	7	rätt, så ock angående forum för riksbanken	28
Förslag till lag om upphävande av lagen (1968: 744) om antalet statsdepartement och statsråd utan departement	8	Förslag till lag om skyldighet att tillhandahålla riksdagens revisorer vissa handlingar m. m.	29
Förslag till lag om upphävande av ansvarighetslagen den 10 februari 1810 för statsrådets ledamöter, föredragande och Konungens rådgivare i kommandomål	9	Förslag till lag om användningen av svensk militär styrka i FN-tjänst m. m.	31
Förslag till lag om upphävande av ansvarighetslagen (1936: 324) för fullmäktige i riksbanken och fullmäktige i riksgäldskontoret m. fl.	10	Förslag till lag om riks-rätten	32
Utkast till vallagsbestämmelser	11	Förslag till lag om ändring i rättegångsbalken	34
Förslag till lag om handläggningen av vissa regeringsärenden angående befälet över försvarsmakten	20	Förslag till lag om ändring i lagen (1946: 879) om högsta domstolens sammansättning och tjänstgöring	36
Förslag till lag om ändring i lagen (1937: 437) för Sveriges riksbank	22	Förslag till lag om ändring i lagen (1971: 289) om allmänna förvaltningsdomstolar	37
Förslag till lag om riksgäldskontoret	25	Förslag till lag om ändring i lagen (1965: 186) om lagrådet	39
Förslag till lag om upphävande av lagen (1957: 685) angående utövande av fullmäktige i riksbanken och fullmäktige i riksgäldskontoret tillkommande befogenheter under krigsförhållanden	27	Förslag till lag om handläggningen av nådeärenden	40
Förslag till lag om upphävande av lagen (1897: 28 s. 1) med vissa bestämmelser om riksbankens sedelutgivnings-		Utkast till ändringar i stats- och kommunaltjänstemannalagarna	41
		Förslag till lag om ändring i brottsbalken	45
		Förslag till lag om ändring i lagen (1937: 249) om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar	47
		Förslag till lag om ändring i lagen (1956: 618) om allmänna sammankomster	49
		Förslag till lag om ändring i lagen (1947: 290) om tvångsinlösen av vanhävdad jordbruksegendom	50

20 Ett af oss angående forum för riksdagen

21 Föreläsning till lag om skyddet af tillhörande tilläggsstatistiska uplysningar

22 Föreläsning till lag om növelslutningen av svensk militär styrka i FN-frågan m. m.

23 Föreläsning till lag om försäkten

24 Föreläsning till lag om ändring i värdslagsbalken

25 Föreläsning till lag om ändring i lagen (1956: 879) om högsta domstolens sammansättning och tjänstgöring

26 Föreläsning till lag om ändring i lagen (1971: 189) om allmänna förvaltningsdomstolar

27 Föreläsning till lag om ändring i lagen (1962: 186) om lagrådet

28 Föreläsning till lag om handläggningen av undersökanden

29 Utläs till ändringen i stats- och konstitutionens utskottsrapporter

30 Föreläsning till lag om ändring i brottsbalken

31 Föreläsning till lag om ändring i lagen (1917: 249) om verkställighet i värdslagsstatistiska utskotts handläggningar

32 Föreläsning till lag om ändring i lagen (1956: 618) om allmänna sammansättningar

33 Föreläsning till lag om ändring i lagen (1947: 230) om värdslutningen av värds- och jordbruksskatten

34 Föreläsning till lag om uppbörande av den svenska skattetäckningsbara avkastningen på kapital och avkastningen på utlåning

35 Föreläsning till lag om uppbörande av avkastningen på utlåning till försäkrings- och pensionskassorna

36 Föreläsning till lag om uppbörande av avkastningen på utlåning till försäkrings- och pensionskassorna

37 Föreläsning till lag om uppbörande av avkastningen på utlåning till försäkrings- och pensionskassorna

38 Föreläsning till lag om uppbörande av avkastningen på utlåning till försäkrings- och pensionskassorna

39 Föreläsning till lag om uppbörande av avkastningen på utlåning till försäkrings- och pensionskassorna

40 Föreläsning till lag om uppbörande av avkastningen på utlåning till försäkrings- och pensionskassorna

41 Föreläsning till lag om uppbörande av avkastningen på utlåning till försäkrings- och pensionskassorna

42 Föreläsning till lag om uppbörande av avkastningen på utlåning till försäkrings- och pensionskassorna

43 Föreläsning till lag om uppbörande av avkastningen på utlåning till försäkrings- och pensionskassorna

44 Föreläsning till lag om uppbörande av avkastningen på utlåning till försäkrings- och pensionskassorna

45 Föreläsning till lag om uppbörande av avkastningen på utlåning till försäkrings- och pensionskassorna

46 Föreläsning till lag om uppbörande av avkastningen på utlåning till försäkrings- och pensionskassorna

47 Föreläsning till lag om uppbörande av avkastningen på utlåning till försäkrings- och pensionskassorna

48 Föreläsning till lag om uppbörande av avkastningen på utlåning till försäkrings- och pensionskassorna

49 Föreläsning till lag om uppbörande av avkastningen på utlåning till försäkrings- och pensionskassorna

50 Föreläsning till lag om uppbörande av avkastningen på utlåning till försäkrings- och pensionskassorna

Förslag till

Lag om upphävande av det av rikens ständer fastställda, av Konungen godkända och av rikens ständer den 2 maj 1810, § 8, utfärdade formuläret till försäkran att av Sveriges tillkommande konungar vid regeringens anträdande avgivas

Härigenom förordnas att det av rikens ständer fastställda, av Konungen godkända och av rikens ständer den 2 maj 1810, § 8, utfärdade formuläret till försäkran att av Sveriges tillkommande konungar vid regeringens anträdande avgivas skall upphöra att gälla vid utgången av det år under vilket den nya regeringsformen har antagits slutligt.

Anm.: Se specialmotiveringen under rubriken till 4 kap. RF¹.

¹ Hänvisningarna i detta betänkande avser, i de fall då inte annat anges, grundlagberedningens betänkande med förslag till ny regeringsform och ny riksdagsordning (SOU 1972: 15). Beträffande förkortningar som begagnas i det följande hänvisas till nämnda betänkande s. 9.

Förslag till

Lag om upphävande av lagen (1968:744) om antalet statsdepartementet och statsråd utan departement

Härigenom förordnas att lagen (1968:744) om antalet statsdepartement och statsråd utan departement skall upphöra att gälla vid utgången av det år under vilket den nya regeringsformen har antagits slutligt.

Anm.: Se specialmotiveringen till 6 kap. 1 § RF. Där sägs att antalet departement inte behöver bestämmas i lag. Detta motiveras med att riksdagen ändå får ta ställning därtill i samband med budgetregleringen. Detsamma gäller antalet statsråd utan departement.

Förslag till

Lag om upphävande av ansvarighetslagen den 10 februari 1810 för statsrådets ledamöter, föredragande och Konungens rådgivare i kommandomål

Härigenom förordnas att ansvarighetslagen den 10 februari 1810 för statsrådets ledamöter, föredragande och Konungens rådgivare i kommandomål skall upphöra att gälla vid utgången av det år under vilket den nya regeringsformen har antagits slutligt. Den upphävda lagen gäller dock fortfarande i fråga om gärning som har begåtts före denna tidpunkt.

Anm.: Se specialmotiveringen till 11 kap. 3 § RF.

Förslag till

Lag om upphävande av ansvarighetslagen (1936: 324) för fullmäktige i riksbanken och fullmäktige i riksgäldskontoret m. fl.

Härigenom förordnas att ansvarighetslagen (1936: 324) för fullmäktige i riksbanken och fullmäktige i riksgäldskontoret m. fl. skall upphöra att gälla vid utgången av det år under vilket den nya regeringsformen har antagits slutligt.

Anm.: Jfr 9 kap. 8 § RO och det samtidigt härmed framlagda förslaget till lag om riksgäldskontoret 3 §. GLB lägger emellertid inte fram förslag till ansvarsbestämmelser i fråga om alla de uppdrag och tjänster som omfattas av ansvarighetslagen; se specialmotiveringen till 9 kap. 8 § RO. — Angående övergångsbestämmelse hänvisas till övergångsbestämmelserna till riksdagsordningen punkt 6.

Utkast till vallagsbestämmelser

Förslagen till ny regeringsform och ny riksdagsordning nödvändiggör, som har påpekats i olika sammanhang i SOU 1972: 15, vissa följdändringar i vallagstiftningen. Beredningen vill i detta sammanhang först och främst erinra om de förslag till ändringar i gällande lag (1920: 796) om val till riksdagen som beredningen framlade i betänkandet »Ersättare för riksdagsledamöterna» (SOU 1970: 17). Även i andra hänseenden måste ändringar göras. Beredningen lämnar här nedan en redogörelse för dessa och framlägger därvid utkast till lagtext, som har utarbetats med utgångspunkt i det nyligen i en departementspromemoria framlagda förslaget till ny vallag (Ds Ju 1971: 24), gemensam för riksdagsvalen och de kommunala valen. De hänvisningar till lagrum som återfinnes i den följande framställningen avser detta förslag. Utkast till bestämmelser föranledda av förslaget om ersättare för riksdagsledamöterna framlägges nu endast i den mån ett stadgande som beröres av nämnda förslag bör ändras även i något annat hänseende. Beredningen hänvisar i denna del i övrigt till SOU 1970: 17.

Den nyss nämnda departementspromemorian innehåller förslag som i flera hänseenden skiljer sig från gällande bestämmelser. Beredningen vill anmärka att det förhållandet att promemorians förslag har lagts till grund för beredningens utkast är rent tekniskt betingat och icke innebär något ställningstagande till nämnda förslag.

Införes efter 1 kap. 3 §

4 §

Skall extra val till riksdagen hållas på grund av stadgandet i 5 kap. 3 § regeringsformen, skall riksdagens talman ofördröjligen underrätta regeringen och centrala valmyndigheten därom.

Vid val som avses i första stycket är valdagen den söndag som riksdagens talman bestämmer efter samråd med centrala valmyndigheten.

Anm.: Se specialmotiveringen till 5 kap. 3 § RF.

2 kap. 8 § får följande lydelse

Vid tillämpning av 7 § beräknas antalet röstberättigade på grundval av stommarna till mantalslängderna för året. Vid beräkningen anses som röstberättigad varje svensk medborgare som uppnått sjutton års ålder senast under närmast föregående kalenderår och som ej på grund av domstols förklaring är eller efter uppnådd myndighetsålder skall förbli omyndig.

4 kap. 2 § får följande lydelse

I allmän röstlängd upptages alla som den 30 april det år då röstlängden upprättas

1. enligt länsstyrelsens personregister är kyrkobokförda i valdistriktet,
2. är svenska medborgare samt
3. fyllt eller under kalenderåret fyller sjutton år.

Den som den 30 april på grund av domstols förklaring är eller efter uppnådd myndighetsålder skall förbli omyndig skall dock ej upptagas i längden.

Beträffande den som ej fyllt aderton år den 30 april det år då röstlängden upprättas men som i övrigt uppfyller rösträttsvillkoren anges den tidpunkt då han blir röstberättigad.

4 kap. 12 § andra stycket får följande lydelse

Den som fyllt sexton år vid ingången av det år då röstlängden upprättas men den 30 april detta år ännu ej fyllt aderton år upptages i röstlängden, om hinder ej föreligger i övrigt. Därvid anges den tidpunkt då han blir röstberättigad.

7 kap. 2 § första stycket får följande lydelse

Röstkort upprättas genom centrala valmyndighetens försorg och översändes till de röstberättigade senast tjugofem dagar före valdagen eller, om fråga är om extra val till riksdagen, senast femton dagar före valdagen.

10 kap. 1 § första stycket får följande lydelse

Röstning äger rum på varje postanstalt inom riket från och med den adertonde dagen före valdagen till och med valdagen. Om fråga är om extra val till riksdagen påbörjas röstningen dock först på tionde dagen före valdagen.

10 kap. 7 § andra stycket får följande lydelse

Hos utlandsmyndighet äger röstning rum från och med den adertonde dagen före valdagen eller, om fråga är om extra val till riksdagen, från och med den dag centrala valmyndigheten föreskriver på tider som myndighetens chef bestämmer. Röstningen skall avslutas i sådan tid att valsedlarna är centrala valmyndigheten till handa senast klockan 11 på valdagen.

10 kap. 13 § första stycket får följande lydelse

Röstning på fartyg äger rum tidigast den fyrtiofemte dagen före valdagen eller, om fråga är om extra val till riksdagen, den dag centrala valmyndigheten föreskriver på tid som fartygets befälhavare bestämmer. Röstningen skall avslutas i sådan tid att valsedlarna är centrala valmyndigheten till handa senast klockan 11 på valdagen.

Anm.: Särbestämmelserna om extra val till riksdagen i 7 kap. 2 § och i 10 kap. 1, 7 och 13 §§ är föranledda av att enligt GLB:s förslag endast två månader får förflyta från förordnande om extra val fram till valdagen (2 kap. 4 § första stycket och 5 kap. 3 § RF).

§

I 2 kap. 7—9 §§ regeringsformen finnes föreskrifter om fördelningen mellan partier av mandaten i riksdagen.

Vid fördelningen av de fasta valkretsmandaten enligt 2 kap. 9 § första stycket regeringsformen tilldelas mandaten ett efter annat det parti som för varje gång uppvisar det största jämförelsetalet. Jämförelsetalet erhålles, så länge parti icke tilldelats något mandat, genom att partiets röstetal i valkretsen delas med 1,4 och därefter genom att röstetalet för varje gång delas med det tal som motsvarar dubbla antalet mandat, som partiet redan erhållit i valkretsen, ökat med ett.

Vid bestämmandet av det sammanlagda antal mandat i riksdagen som parti skall ha enligt 2 kap. 9 § andra stycket regeringsformen tillämpas fördelningsregeln i andra stycket på hela riket som en valkrets. Varje parti tilldelas så många utjämningsmandat som behövs för att detta antal skall uppnås. Har parti vid fördelningen av de fasta valkretsmandaten erhållit flera mandat än som enligt 2 kap. 9 § andra stycket regeringsformen skulle tillkomma partiet, bortses vid fördelningen av utjämningsmandaten från partiet och de fasta valkretsmandat det erhållit.

§

Av de utjämningsmandat som parti erhållit vid val till riksdagen tillföres det första den valkrets där partiet efter fördelningen av de fasta valkretsmandaten uppvisar större jämförelsetal än i övriga valkretsar. Återstående utjämningsmandat tillföres ett efter annat den valkrets där partiet för varje gång uppvisar störst jämförelsetal vid fortsatt tillämpning av fördelningsregeln i (närmast föregående) § andra stycket på partiets röstetal i valkretsarna.

§

Har parti vid val till riksdagen i någon valkrets erhållit flera mandat än antalet på partiets valsedlar upptagna namn, flyttas överskjutande mandat, med motsvarande tillämpning av (närmast föregående) §, till annan valkrets, där partiet deltagit i fördelningen av fasta valkretsmandat. Kan mandat ej besättas genom tillämpning av detta förfarande, skall det vara obesatt under den tid för vilken valet gäller.

§

Uppkommer lika tal vid tillämpning av (de tre närmast föregående) §§, avgöres företrädet genom lottning.

§

Hur mandaten i landsting och kommunfullmäktige skall fördelas mellan partier och utjämningsmandaten därefter skall tillföras valkretsar är föreskrivet

i fråga om val av landstingsmän i 11—14 §§ landstingslagen (1954: 319) samt

i fråga om val av kommunfullmäktige i 9a—9f §§ kommunallagen (1953: 753) och 9a—9e §§ kommunallagen (1957: 50) för Stockholm.

Anm.: I de fyra första av ovanstående fem paragrafer har intagits de bestämmelser i 17—19 §§ nuvarande RO som inte föreslås överflyttade till den nya RF (beträffande motiven till dessa bestämmelser se SOU 1967: 26 s. 201—203 och prop. 1968: 27 s. 219—221). Motsvarande bestämmelser i fråga om de kommunala valen har av kommunalvalskommittén tagits in i respektive kommunallag (se SOU 1971: 4).

14 kap. 10 § får följande lydelse

Har riksdagsledamot eller ersättare för riksdagsledamot lämnat sitt uppdrag före utgången av den tid för vilken han blivit vald, skall talmannen göra anmälan härom till centrala valmyndigheten.

Införes efter 14 kap. 11 § i stället för avsnittet »Fullmakt»

Bevis om val

12 §

För den som blivit utsedd till riksdagsledamot eller ersättare för riksdagsledamot eller till ledamot av landsting eller kommunfullmäktige skall centrala valmyndigheten genast utfärda bevis om valet. I beviset anges namnet på den som blivit utsedd, valet, valperioden, parti samt den valkrets för vilken han blivit utsedd. Bevis om val av ersättare skall dessutom angiva för vilken eller vilka ledamöter denne utsetts till ersättare samt, om flera ersättare utsetts för samma ledamot, ordningen mellan dem.

Utses ny innehavare av mandat eller utses ersättare för riksdagsledamot enligt (87 § första stycket eller 88 § andra stycket nuvarande vallag enligt GLB:s förslag i SOU 1970: 17) skall i beviset också angivas från och med vilken dag han utsetts. Har någon utsetts i annan valkrets än den som mandatet vid valet tilldelades, skall beviset även innehålla uppgift om den valkrets, där han blivit utsedd.

Bevis om val skall tillställas den som blivit utsedd samt, i fråga om riksdagsledamot och ersättare för riksdagsledamot, valprövningsnämnden och riksdagens talman.

Som bevis om val gäller utdrag ur protokoll eller annan handling från förrättning vid vilken ledamoten eller ersättaren blivit utsedd.

13 §

Det åligger valprövningsnämnden att granska bevis om val av riksdagsledamöter och ersättare för riksdagsledamöter och därvid pröva, huruvida bevisen blivit utfärdade i enlighet med vad som föreskrives i 12 §. Granskningen skall vara avslutad senast dagen innan den riksdag till vilken valet skett samlas till riksmöte eller, i fråga om bevis som inkommer till valprövningsnämnden medan riksmöte pågår, så snart det kan ske. Berättelse om granskningen skall ofördröjligen överlämnas till riksdagens talman.

Anm. till 12 och 13 §§: Se 1 kap. 5 § RO och specialmotiveringen till detta lagrum.

15 kap. 1 § får följande lydelse

Talan mot beslut, varigenom centrala valmyndigheten har fastställt valutgången eller utgången av sådan förrättning som avses i 14 kap. 9 § eller i (stadgandena om utseende av ny ersättare), föres hos valprövningsnämnden genom besvär. Besvärshandling skall givas in till centrala valmyndigheten och vara myndigheten till handa inom fem dagar från den dag då kungörelse om valets eller förrättningens utgång togs in i allmänna tidningarna. Så snart besvärstiden gått ut skall centrala valmyndigheten i allmänna tidningarna kungöra samtliga besvär som har kommit in samt översända besvärshandlingarna till valprövningsnämnden. I kungörelsen skall angivas viss kort tid, inom vilken förklaring över besvären skall ha kommit in till valprövningsnämnden. Centrala valmyndigheten skall därjämte skyndsamt inkomma till valprövningsnämnden med de yttranden över besvären som dessa kan föranleda.

Besvär över beslut, varigenom har fastställts utgången av val av landstingsmän eller kommunfullmäktige, skall prövas av valprövningsnämnden i den sammansättning denna hade vid tiden för valet.

Motivering

Beträffande gällande rätt se 92 § lagen om val till riksdagen och 56 § kommunala vallagen. Jfr även 1965 års valtekniska utrednings (VTU) förslag till vallag (SOU 1969: 19) 18 kap. 1 §.

Paragrafen innehåller vissa regler om den formella handläggningen av valbesvärsmål. I förhållande till förslaget i departementspromemorian innebär stadgandet inte några andra ändringar än vad som föranleds av förslaget (2 kap. 12 § RF) att prövningen av valbesvär skall överflyttas från regeringsrätten till en särskild valprövningsnämnd. Bland de beslut som kan bli föremål för överklagande nämns uttryckligen i lagtexten, i motsats till vad som är fallet i departementspromemorian, beslut om fastställande av utgången av förrättning för utseende av efterträdare till avgången riksdagsledamot eller av ny ersättare. Detta sammanhänger med utformningen av följande paragraf och innebär inte någon principiell nyhet. Begreppet val till riksdagen får emellertid på grund härav en annan, mera begränsad innebörd i vallagens bestämmelser om valbesvär än vad det har i 2 kap. 12 § förslaget till regeringsform, där det avser även förrättning för utseende av efterträdare eller ny ersättare.

Av stadgandet i 2 kap. 12 § tredje stycket förslaget till regeringsform om valprövningsnämndens valperiod följer att besvär över ett riksdagsval alltid kommer att prövas av den valprövningsnämnd som har utsetts av den gamla riksdagen. Beredningen uttalade i specialmotiveringen till nämnda stadgande att det syntes naturligt att denna valprövningsnämnd också prövade alla besvär över de samtidigt med riksdagsvalet förrättade kommunalvalen, även om prövningen inte skulle vara slutförd när ny valprövningsnämnd utsågs. Andra stycket av förevarande paragraf har avfattats i enlighet härmed.

Beredningen lägger inte fram något förslag till regler rörande förfarandet vid valprövningsnämnden. Det torde vara lämpligt att man i fråga om handläggningen av valbesvärsmål utgår från de regler som gäller för förfarandet vid bl. a. de allmänna förvaltningsdomstolarna och som nu återfinnes i förvaltningsprocesslagen (1971: 291). Man bör emellertid inte göra dessa regler direkt tillämpliga i fråga om förfarandet vid valprövningsnämnden, eftersom den snabbhet med vilken nämnden måste arbeta exempelvis torde göra det omöjligt att tillämpa förvaltningsprocesslagens bestämmelser om bevisning.

Införes efter 15 kap. 2 §

3 §

Om i samband med val bestämmelse i denna lag, i 2 kap. regeringsformen eller i (stadgandena i kommunallagarna om val till kommunfullmäktige och landsting) har blivit åsidosatt eller det vid valet har förekommit sådant otillbörligt förfarande som avses i 17 kap. 8 § brottsbalken och det inte är osannolikt att felet har inverkat på valutgången, skall valprövningsnämnden undanröja valet och förordna om omval i valdistrikt eller valkrets. Kan felet avhjälpas genom förnyad rösträkning eller annan sådan mindre ingripande åtgärd, skall valprövningsnämnden dock i stället uppdraga åt centrala valmyndigheten att vidtaga erforderlig rättelse.

Har vid förrättning som avses i 14 kap. 9 § eller i (stadgandena om utseende av ny ersättare) förekommit sådant fel som sägs i första stycket och är det inte osannolikt att felet har inverkat på resultatet av förrättningen, skall valprövningsnämnden uppdraga åt centrala valmyndigheten att vidtaga erforderlig rättelse.

Om enligt bestämmelse i denna lag talan mot visst beslut icke får föras eller skall föras i särskild ordning, får omständighet som avses med beslutet icke åberopas vid besvär som avses i detta kapitel.

Om talan i samband med besvär över val mot länsstyrelses beslut över anmärkning mot

röstlängd eller om rättelse av allmän röstlängd föreskrives i 4 kap. 6 §, 8 § tredje stycket och 17 § första stycket.

Motivering

För närvarande saknas materiella regler om valbesvärsinstitutet i författning. Det skulle sannolikt vara möjligt att även i fortsättningen avstå från författningsreglering på detta område. Eftersom beredningen nu föreslår dels att grunderna för besvärspövnningen skall jämkas i visst hänseende i förhållande till nuvarande praxis, dels att pövnningen skall övertlyttas till en nyinrättad valpövningsnämnd, torde det emellertid vara lämpligt att i ett särskilt stadgande i vallagen ange grunderna för pövnningen av valbesvär. Valpövningsnämnden skall enligt beredningens förslag pöva besvär inte bara övert riksdagsval utan även övert val av kommunfullmäktige och landstingsmän. Samma materiella regler bör gälla för pövnningen av alla dessa slag av val.

Regeringsrättens praxis i valbesvärsnål torde kunna sammanfattas på följande sätt. Om klaganden visar att ett fel av något slag har förekommit vid den förrättning som avses med besvären, och möjligheten av att felet har inverkat på valresultatet inte kan uteslutas, förordnar regeringsrätten om rättelse (se t. ex. RÅ 1952 ref. nr 45, där det övertklagade valet upphävdes med den motiveringen att genom det förelupna felet, som bestod i att valsedlarna under ett uppehåll i sammanräkningen inte hade förvarats på föreskrivet sätt, hinder hade uppstått mot vederbörlig kontroll övert förrättningen och mot vinnande av visshet i erforderlig grad rörande valets verkliga utgång). Rättelsen sker vanligen — beroende på var i förfarandet felet ligger — i form av omval eller ny röstsammanräkning. En bedömning efter nu angivna, av stor försiktighet präglade grunder ger självfallet en god garanti mot oriktiga valresultat men har den nackdelen att kunna leda till förordnande om omval med allt vad detta för med sig även i fall där en sådan åtgärd ter sig mindre motiverad.

Som beredningen har framhållit i motiveringen till 2 kap. 12 § regeringsformen kan införandet av det riksproportionella valsystemet, under förutsättning att grunderna för valpövnningen förblir oförändrade, få till följd en ökning både av besvärsfrekvensen och av antalet omvalsförordnanden såvitt gäller riksdagsvalen. Beredningen har funnit det nödvändigt att föreslå olika åtgärder för att motverka dessa tänkbara konsekvenser av det nya valsystemet. En självklar utgångspunkt har härvid varit att valpövningsinstitutets ställning som garanti mot oriktiga valresultat inte får försvagas. En av de åtgärder som föreslås är inrättandet av valpövningsnämnden (se närmare härom under 2 kap. 12 § regeringsformen). Beredningen föreslår vidare att grunderna för valbesvärspövnningen utformas på sådant sätt, att fel i samband med valförrättning inte skall föranleda rättelse i fullt samma utsträckning som för närvarande.

Beredningens förslag till materiell reglering av valpövningsinstitutet innebär att liksom för närvarande ett åsidosättande av i princip vilken regel som helst som gäller valförfarandet kan medföra förordnande om rättelse. Felet kan således vara hänförligt till valmyndigheten, till valets förberedande, till röstavgivningen och därmed sammanhängande omständigheter, till sammanräkningsförrättningen eller till mandatfördelningen. Undantag har, i övertensstämmelse med hittillsvarande praxis, gjorts endast för de fall där ett beslut enligt särskilt stadgande antingen skall övertklagas särskilt (jfr 2 kap. 9 § och 3 kap. 4 § i departementspromemorians förslag till vallag om beslut i ärenden om indelning i valkretsar eller valdistrikt) eller inte alls kan övertklagas (jfr 4 kap. 8 § tredje stycket första meningen i departementspromemorians förslag till vallag om avslag på eller avvisning av ansökan om rättelse av allmän röstlängd). Omständigheter som avses med sådana beslut får inte åberopas som valbesvärsgrund. Röstlängdsfel får i övertigt åberopas endast i den utsträckning som framgår av 4 kap. 6 §, 8 § tredje stycket andra meningen och 17 § första stycket departementspromemorians förslag till vallag.

Det ligger i sakens natur att ett åsidosättande av en författningsbestämmelse om valförfarandet inte kan utgöra besvärgrund annat än om det har begåtts av en myndighet som har medverkat vid valet eller om det eljest har ägt rum inom ramen för en sådan myndighets verksamhet. Om däremot t. ex. en valsedel har blivit ogiltig till följd av att väljaren inte har efterkommit vallagens föreskrifter om hur valsedlar skall utformas, är detta inte ett sådant fel som kan medföra bifall till valbesvär. Annorlunda förhåller det sig emellertid i fråga om valfusk. Det är uppenbart att valfusk bör kunna föranleda rättelse av val oavsett om den skyldige är knuten till en valmyndighet eller om han är en väljare eller annan enskild person. Beredningen har för att ange vilka otillbörliga förfaranden i samband med val som skall kunna åberopas som besvärgrund valt metoden att anknyta till straffstadgandet i 17 kap. 8 § brottsbalken om otillbörligt verkande vid röstning m. m. Detta stadgande omfattar både handlingar som innebär avvikelser från bestämmelserna om valförfarandet och handlingar som inte berör dessa bestämmelser. Hänvisningen till 17 kap. 8 § brottsbalken får självständig betydelse endast i fråga om sistnämnda kategori. Det otillbörliga förfarande som åsyftas i förslaget överensstämmer med det förfarande som i brottsbalksstadgandet beskrivs med uttrycket, att någon söker otillbörligen inverka på omröstningen. Härav följer att det av beredningen föreslagna stadgandet blir tillämpligt endast i de fall där det föreligger ett straffbart handlande enligt 17 kap. 8 § brottsbalken, d. v. s. när någon har utfört det otillbörliga handlandet med uppsåt att inverka på omröstningen. För att den föreslagna bestämmelsen skall bli tillämplig krävs däremot inte att det framgår vem som har gjort sig skyldig till det otillbörliga handlandet. Regeln i vallagen har avfattats så, att den anknyter till brottsbalksstadgandet i dess helhet. I den mån hänvisningen gäller dettas tredje stycke, saknar den emellertid självständig betydelse, eftersom de i nämnda stycke beskrivna gärningar som skulle kunna inverka på valresultatet endast utgör spegelbilder av förfaranden som åsyftas i det första stycket.

Enligt beredningens uppfattning torde man, utan att minska värdet av valprövningsinstitutet, kunna utforma en regel om det för bifall till valbesvär erforderliga sambandet mellan fel och valresultat på sådant sätt, att valprövningsnämnden får rätt att bortse från ett fel, om det vid en realistisk bedömning inte rimligen kan antagas, att felet faktiskt har påverkat valresultatet. Detta uttrycks i lagtexten på så sätt att ett konstaterat fel skall föranleda rättelse, om det inte är osannolikt att felet har inverkat på valutgången. Denna regel innebär en viss skärpning i förhållande till nuvarande praxis av kravet på samband mellan fel och valresultat. Valprövningsnämnden bör, där så är möjligt och lämpligt, kunna använda statistiska metoder för att beräkna graden av sannolikhet för att ett fel har inverkat på valresultatet. Redan en relativt låg grad av sannolikhet för sådan inverkan bör leda till att besvären bifalles.

Ett fel får anses ha inverkat på valresultatet, om felet har haft till följd att riksdagens personsammansättning — varmed åsyftas både ordinarie ledamöter och ersättare — i något hänseende har blivit en annan än vad som eljest skulle ha blivit fallet. För att inverkan skall anses föreligga bör det således inte vara nödvändigt att felet har givit upphov till en förskjutning av partiställningen i riksdagen. Det bör t. ex. vara tillräckligt, att inom ett parti en person på lista A i en viss valkrets felaktigt har förklarats vald i stället för en person på lista B i samma valkrets, eller att vid fördelningen av utjämningsmandaten ett parti har fått ett mandat i valkrets x i stället för i valkrets y. Eftersom riksdagsledamöternas ersättare normalt skall inkallas till tjänstgöring i den ordning som de har förklarats valda, bör inverkan på valutgången vidare anses föreligga, när till följd av ett vid valet begånget fel ordningen mellan ersättare har kommit att kastas om.

De i förslaget angivna åtgärderna för att åstadkomma rättelse av val är hämtade från gällande rätt. En nyhet är emellertid att omvalsförordnanden, vilka hittills alltid har avsett hela valkretsar, skall kunna begränsas till att gälla valdistrikt. Med uttrycket »annan

sådan mindre ingripande åtgärd», åsyftas i första hand sådana rättelser som hittills har vidtagits av regeringsrätten själv (t. ex. förklaring att en viss kandidat skall anses vald i stället för en annan kandidat som har befunnits obehörig). Inga sådana rättelser skall enligt förslaget kunna vidtagas av valprovningensorganet. Valprovningensnämnden skall i stället, liksom i de fall där förnyad röstning skall äga rum, återförvisa ärendet till centrala valmyndigheten, som därefter har att vidtaga erforderliga åtgärder i enlighet med valprovningensnämndens beslut.

Som redan har påpekats under 1 § avser uttrycket val i de nu föreslagna vallagsstadgandena inte förrättning för utseende av efterträdare eller ny ersättare. Regler om provningen av besvär över sådan förrättning, vilka i allt väsentligt överensstämmer med reglerna om provning av besvär över val, har intagits i det andra stycket av förevarande paragraf.

Bestämmelser om rådgivande folkomröstning

Nedanstående bestämmelser om rådgivande folkomröstning kan lämpligen införas i ett särskilt kapitel sist i vallagen. Det är emellertid också fullt möjligt att ge dem form av en särskild lag.

1 §

Bestämmelserna i detta kapitel skall tillämpas i fråga om sådan folkomröstning som avses i 7 kap. 3 § regeringsformen.

2 §

För omröstningen indelas riket i omröstningsdistrikt. Kommun eller del av kommun, som vid val till riksdagen bildar ett valdistrikt, skall utgöra ett omröstningsdistrikt.

3 §

När omröstning skall förrättas skall kommunen för varje omröstningsdistrikt utse minst fyra personer att på valdagen tjänstgöra som omröstningsförrättare i distriktet. Vad som i 3 kap. föreskrives om valförrättare skall äga motsvarande tillämpning beträffande omröstningsförrättare.

4 §

Vid omröstningen skall gällande röstlängd lända till efterrättelse.

Varje röstande äger en röst.

5 §

När omröstning skall förrättas skall för var och en som är röstberättigad enligt gällande röstlängd upprättas röstkort med uppgifter i tryck och maskinläsbar form om den röstberättigade samt om i vilket omröstningsdistrikt han får utöva sin rösträtt. Härvid skall bestämmelserna i 7 kap. 1—4 §§ äga motsvarande tillämpning.

Centrala valmyndigheten bör även på annat sätt än genom utsändande av röstkort upplysa de röstberättigade om när och hur omröstning får ske och om de bestämmelser i övrigt som gäller för folkomröstningen.

6 §

Vid omröstningen får användas endast röstsedlar som tillhandahållits av centrala valmyndigheten.

Röstsedlar skall vara lika till storlek och material. De skall förses med markeringar som möjliggör maskinell rösträkning.

7 §

I lokal där omröstning äger rum tillhandahåller centrala valmyndigheten kostnadsfritt röstsedlar åt de röstande.

8 §

I fråga om omröstningen äger bestämmelserna i 8—11 kap. motsvarande tillämpning.

9 §

Rösterna räknas i räkningscentral. Om räkningscentral skall gälla vad som föreskrives i 12 kap. 1, 2 och 4 §§.

10 §

I fråga om rösträkningen äger bestämmelserna i 13 kap. 1 § tredje stycket, 2 § första och tredje styckena, 3 och 4 §§, 6 § andra stycket samt 8 och 9 §§ motsvarande tillämpning.

11 §

Så snart det kan ske efter omröstningens slut skall centrala valmyndigheten kontrollera att var och en som röstat på postanstalt, hos utlandsmyndighet eller på fartyg är upptagen som röstberättigad i röstlängd och att han utövat sin rösträtt endast en gång.

Har någon som ej är röstberättigad röstat eller har någon utövat sin rösträtt mer än en gång, skall den röstsedel som han avgivit på postanstalt, hos utlandsmyndighet eller på fartyg anses som ogiltig.

När omröstningen vunnit laga kraft skall centrala valmyndigheten tillse att uppteckningen över de röstande som röstat på postanstalt, hos utlandsmyndighet eller på fartyg förstöres och att de röstkort som omhändertagits vid sådan röstning skiljes från den röstsedel den röstande avgivit.

Centrala valmyndigheten har rätt att erhålla biträde av annan myndighet vid genomförandet av de åtgärder som åligger myndigheten enligt första och tredje styckena.

12 §

När rösträkningen genomförts tillkännager centrala valmyndigheten folkomröstningens utgång genom kungörelse i allmänna tidningarna. Därmed är folkomröstningen avslutad.

13 §

Talan mot beslut, varigenom centrala valmyndigheten fastställt utgången av folkomröstning, föres hos valprovsnämnden genom besvär. I fråga om sådan talan äger bestämmelserna i 15 kap. 1 § första stycket, 2 § och 3 § första stycket motsvarande tillämpning.

14 §

Inför folkomröstning anges i särskild lag den fråga som skall ställas till folket samt tiden för omröstningen. I nämnda lag skall därjämte intagas de ytterligare bestämmelser om röstsedlar, om rösträkningen och om folkomröstningen i övrigt som finnes erforderliga.

Förslag till

Lag om handläggningen av vissa regeringsärenden angående befälet över försvarsmakten

Anm.: Se 6 kap. 1 § RF och specialmotiveringen till detta lagrum.

Härigenom förordnas som följer.

1 §

Regeringsärenden, som avser verkställighet i militärt hänseende av vad försvarsmakten har att fullgöra på grund av lagar, författningar eller särskilda av regeringen fattade beslut, får handläggas i den ordning som anges i 6 kap. 1 § tredje stycket regeringsformen.

Anm.: 1 § överensstämmer i allt väsentligt med 1 § första stycket lagen om kommandomål. Förslaget innehåller däremot inte någon motsvarighet till andra stycket i nämnda paragraf, eftersom vad som där föreskrives följer redan av förslaget till RF.

2 §

Till regeringsärenden som avses i 1 § räknas ärenden som angår

1. fastställande av reglementen och av instruktioner för personalens utbildning;
2. föreskrifter i övrigt för personalens utbildning och övningar;
3. mobiliseringsföreskrifter;
4. kommendering och placering av militär och civilmilitär personal inom riket;
5. kommendering och placering av försvarsattachéer samt instruktioner för dessa;
6. reservbefäls tjänstgöring;
7. värnpliktigas inkallelse och tjänstgöring;
8. ansökningar om tjänstledighet och om tillåtelse att vistas utrikes samt övriga ansökningar, i den mån de icke genom särskilda bestämmelser är undantagna från handläggning i den ordning som anges i 6 kap. 1 § tredje stycket regeringsformen;
9. användning av materiel, fastställande av modeller samt utförande av försök med ny materiel;
10. tillträde till befästningar och örlogsvarv m. m.;
11. svenska örlogsbesök i utlandet samt svenska militära transport- och övningsflygningar till utlandet samt

12. besök här i riket av utländska örlogsfartyg och statsägda fartyg samt av utländska militära och statsägda luftfartyg.

Anm.: 2 § ansluter sig ganska nära till 2 § lagen om kommandomål. Den ärendeförteckning som har intagits i den föreslagna paragrafen är inte avsedd att vara uttömmande utan är utformad som en till 1 § fogad exempelsamling.

Förslaget innehåller inte någon motsvarighet till 4 § lagen om kommandomål. Detta innebär att administrativa föreskrifter om vilka ärenden angående befälet över försvarsmakten som skall kunna handläggas av myndigheter underordnade regeringen kan beslutas endast av regeringen vid regeringssammanträde.

Denna lag skall träda i kraft vid ingången av året efter det under vilket den nya regeringsformen har antagits slutligt. Därvid skall lagen (1921: 15) om kommandomål upphöra att gälla. Sistnämnda lag skall dock gälla i stället för den nya lagen även därefter, så länge Gustaf VI Adolf är konung.

Ansökningar, som enligt föreskrifter utfärdade före ikraftträdandet av denna lag skall prövas av Konungen i statsrådet, får icke handläggas i den ordning som anges i 6 kap. 1 § tredje stycket regeringsformen.

Anm.: Sista meningen av ikraftträdandebestämmelsens första stycke innebär att lagen om kommandomål till alla delar kommer att behålla sin giltighet intill slutet av Gustaf VI Adolfs regeringstid. Liknande problem uppkommer i fråga om vissa andra av lagförslagen i detta betänkande. I fall då ordet »Konungen» ersätts med annat än »regeringen» fordras en särskild övergångsbestämmelse (se förslaget till lag om ändring i brottsbalken). I de fall då en ändring innebär att ordet »Konungen» byts ut endast mot »regeringen» följer av punkt 2 första stycket i övergångsbestämmelserna till RF att ändringen inte kommer att bli gällande förrän Gustaf VI Adolf upphör att vara konung (se t. ex. förslaget till lag om ändring i rättegångsbalken). I de fall slutligen, då beredningen föreslår en helt ny lag i vilken uttrycket »regeringen» förekommer, följer av samma övergångsstadgande att detta uttryck fram till nämnda tidpunkt avser konungen i statsrådet (se t. ex. förslaget till lag om handläggningen av nådeärenden).

**Förslag till
Lag om ändring i lagen (1937: 437) för Sveriges riksbank**

Härigenom förordnas i fråga om lagen (1937: 437) för Sveriges riksbank¹
dels att 7 och 23 §§ skall upphöra att gälla,
dels att i 8 och 33 §§ ordet »Konungen» i olika böjningsformer skall bytas ut mot
»regeringen» i motsvarande form,
dels att 1, 2, 6, 9, 28 och 30—32 §§ skall ha nedan angivna lydelse.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

1 §

Sveriges riksbank är enligt § 72 regeringsformen ställd under riksdagens garanti.

Sveriges riksbank lyder enligt 8 kap. 13 § regeringsformen under riksdagen.

2 §

Riksbanken, som enligt vad därom är särskilt stadgat, är ensam berättigad utgiva banksedlar, driver bankrörelse enligt denna lag.

Riksbanken, som enligt 8 kap. 14 § regeringsformen ensam har rätt att utgiva sedlar, driver bankrörelse enligt denna lag.

Därjämte må — — — — — bedriva papperstillverkning.

Riksbanken må — — — — — uttryckligen medgiven.

6 §

Av riksbanken utgivna sedlar skola, enligt vad i § 72 regeringsformen stadgas, utgöra lagligt betalningsmedel i riket och av riksbanken inlösas efter deras lydelse.

Av riksbanken utgivna sedlar skola utgöra lagligt betalningsmedel.

Inlösen av riksbankens sedlar sker vid bankens huvudkontor.

¹ Senaste lydelse av 8 § 1938: 308

7 §

Sedel, som av riksbanken utgives, skall innehålla förbindelse för riksbanken att vid anfordran inlösa densamma med guldmynt enligt lagen om rikets mynt den 30 maj 1873.

(Denna paragraf utgår)

Anm. till 6 och 7 §§: Se specialmotiveringen till 8 kap. 13 och 14 §§ RF.

9 §

Riksbanken må — — — — — miljoner kronor.

Om sådant med hänsyn till utomordentliga omständigheter prövas nödigt, må Konungen och riksdagen samfällt eller, om riksdagen ej är samlad, Konungen på framställning av fullmäktige i riksbanken och efter samråd jämväl med fullmäktige i riksgäldskontoret medgiva riksbanken att utgiva sedlar till belopp av ytterligare högst trehundra femtio miljoner kronor. Dyligt av Konungen mellan riksdagarna lämnat medgivande skall, därest detsamma icke varder av nästföljande riksdag inom tjugo dagar från riksdagens början gillat, efter utgången av nämnda tid upphöra att lända till efter rättelse. Det åligger fullmäktige i riksbanken att, så snart ske kan, ur den allmänna rörelsen indraga sedlar till belopp motsvarande vad som på grund av sålunda medgiven ökning av sedelutgivningsrätten må hava utgivits.

Om sådant med hänsyn till utomordentliga omständigheter prövas nödigt, må regeringen, när riksmöte icke pågår, på framställning av fullmäktige i riksbanken och efter samråd jämväl med fullmäktige i riksgäldskontoret i förordning medgiva riksbanken att utgiva sedlar till belopp av ytterligare högst trehundra femtio miljoner kronor. Dyligt medgivande skall, därest detsamma icke varder av riksdagen inom tjugo dagar från nästföljande riksmötes början gillat, efter utgången av nämnda tid upphöra att lända till efter rättelse. Det åligger fullmäktige i riksbanken att, så snart ske kan, ur den allmänna rörelsen indraga sedlar till belopp motsvarande vad som på grund av sålunda medgiven ökning av sedelutgivningsrätten må hava utgivits.

Anm.: Riksdagen kan självfallet, även utan särskilt stadgande i riksbankslagen, genom lag tillfälligt öka sedelutgivningen. Det bör i detta sammanhang erinras om att den föreslagna författningsreformen får betydelse också för utformningen av delegationsbestämmelser i lag som innebär avvikelser från stadgandena i 9 § (se för närvarande 2 § lagen, 1971: 148, med särskilda bestämmelser om riksbankens sedelutgivning).

23 §

Angående riksbankens skyldighet i fråga om växling och inlösen av mynt är särskilt stadgat.

(Denna paragraf utgår)

28 §¹

Riksbanken förvaltas av sju fullmäktige, vilka jämte suppleanter utses på sätt i § 72 regeringsformen och §§ 70 och 71 riksdagsordningen stadgas.

Riksbanken förvaltas enligt 8 kap. 13 § regeringsformen av sju fullmäktige.

¹ Senaste lydelse 1949: 297.

Fullmäktige får icke utöva sina befogenheter på område som är ockuperat av främmande makt. Vid sammanträde, som hålles när riket till någon del är ockuperat, skall minst tre fullmäktige vara närvarande.

Anm.: I andra stycket har intagits vissa bestämmelser som för närvarande återfinnes i lagen (1957: 685) angående utövande av fullmäktige i riksbanken och fullmäktige i riksgäldskontoret tillkommande befogenheter under krigsförhållanden. Föreskriften att regeringen under vissa omständigheter kan förordna personer att träda i fullmäktigs ställe har emellertid inte flyttats över till det här föreslagna stadgandet. Skulle tillräckligt antal av de ursprungligen valda fullmäktige och dessas suppleanter inte kunna komma till sådant sammanträde som avses i andra stycket, kan riksdagen med stöd av riksdagsordningens tilläggsbestämmelser 7.8.1 välja ytterligare suppleanter. Denna riksdagen tillkommande befogenhet kan utövas även av riksdagens krigsdelegation och, på grund av bestämmelserna i 12 kap. 8 § förslaget till regeringsform, i vissa fall också av regeringen.

30 §¹

Ledamot av statsrådet eller fullmäktig i riksgäldskontoret må ej vara fullmäktig i riksbanken eller av fullmäktige utsedd suppleant för chefen för riksbanken.

Minister eller fullmäktig i riksgäldskontoret må ej vara fullmäktig i riksbanken eller vice chef för riksbanken.

31 §¹

Fullmäktig i — — — — — i konkurstillstånd.
Fullmäktig må — — — — — är delägare.

Vad i denna paragraf stadgas om fullmäktig gäller även den av fullmäktige utsedde suppleanten för chefen för riksbanken.

Vad i denna paragraf stadgas om fullmäktig gäller även vice chefen för riksbanken.

32 §²

Fullmäktige kunna ej i och för sin befattning med riksbanken emottaga föreskrifter av någon annan än riksdagen och dess finansutskott i de fall nämnda utskott äger att sådana å riksdagens vägnar meddela; och äro fullmäktige för sina åtgärder i denna egenskap riksdagen eller dess finansutskott och revisorer allena redo skyldiga.

Fullmäktige kunna ej i och för sin befattning med riksbanken emottaga föreskrifter av någon annan än riksdagen; och äro fullmäktige för sina åtgärder i denna egenskap riksdagen eller dess finansutskott och revisorer allena redo skyldiga.

I fråga — — — — — beslutar riksdagen.

Om ansvarighet för fullmäktig och för den av fullmäktige utsedde suppleanten för chefen för riksbanken är särskilt stadgat.

Anm. till första stycket: Se specialmotiveringen till 8 kap. 13 § RF.

Denna lag skall träda i kraft vid ingången av året efter det under vilket den nya regeringsformen har antagits slutligt.

¹ Senaste lydelse 1949: 297.

² Senaste lydelse 1970: 280.

Förslag till Lag om riksgäldskontoret

Anm.: Se 8 kap. 15 § RF och specialmotiveringen till detta lagrum.

Härigenom förordnas som följer.

1 §

De uppgifter som avses i 8 kap. 15 § regeringsformen ombesörjes under riksdagen av riksgäldskontoret.

2 §

Riksgäldskontoret förvaltas av sju fullmäktige. Dessa väljes av riksdagen för riksdagens valperiod.

Riksdagen väljer en av fullmäktige att vara ordförande.

Fullmäktige får icke utöva sina befogenheter på område som är ockuperat av främmande makt. Vid sammanträde som hålles, när riket till någon del är ockuperat, skall minst tre fullmäktige vara närvarande.

Anm. till första stycket: Av 7 kap. 8 § RO följer att riksdagen också skall utse suppleanter till fullmäktige och av 7 kap. 13 § RO att fullmäktige inom sig skall utse en eller flera vice ordförande.

Anm. till tredje stycket: Se anm. under 28 § lagen (1937: 437) för Sveriges riksbank.

3 §

Fullmäktig, vilken riksdagen har vägrat ansvarsfrihet, är skild från sin befattning.

Åtal mot fullmäktig för brott, begånget genom beslut eller annan åtgärd som tillhör utövningen av hans uppdrag, får beslutas endast av finansutskottet.

Om revision av riksgäldskontoret föreskrives särskilt.

Anm.: I fråga om riksgäldsfullmäktigs juridiska ansvar hänvisas till specialmotiveringen till 9 kap. 8 § RO.

Om riksgäldsdirektör och vice riksgäldsdirektör, om riksgäldskontorets organisation i övrigt och om dess verksamhet ges bestämmelser i lag med reglemente för kontoret.

Denna lag skall träda i kraft vid ingången av året efter det under vilket den nya regeringsformen har antagits slutligt.

Anm.: Se övergångsbestämmelserna till riksdagsordningen punkt 4 första stycket.

Förslag till

Lag om upphävande av lagen (1957: 685) angående utövande av fullmäktige i riksbanken och fullmäktige i riksgäldskontoret tillkommande befogenheter under krigsförhållanden

Härigenom förordnas att lagen (1957: 685) angående utövande av fullmäktige i riksbanken och fullmäktige i riksgäldskontoret tillkommande befogenheter under krigsförhållanden skall upphöra att gälla vid utgången av det år under vilket den nya regeringsformen har antagits slutligt.

Anm.: Se anm. under 28 § lagen (1937: 437) om Sveriges riksbank. Jfr även 2 § tredje stycket i den samtidigt härmed föreslagna lagen om riksgäldskontoret.

Förslag till

Lag om upphävande av lagen (1897: 28 s. 1) med vissa bestämmelser om riksbankens sedelutgivningsrätt, så ock angående forum för riksbanken

Härigenom förordnas att lagen (1897: 28 s. 1) med vissa bestämmelser om riksbankens sedelutgivningsrätt, så ock angående forum för riksbanken, skall upphöra att gälla vid utgången av det år under vilket den nya regeringsformen har antagits slutligt.

Anm.: I 1 § ovannämnda lag fastslås riksbankens ensamrätt att utgiva banksedlar. Ett stadgande av denna innebörd skall enligt beredningens förslag intagas i 8 kap. 14 § RF. — I lagens 3 § stadgas att riksbanken lyder under Stockholms rådstuvurätt. Riksbanken torde emellertid ha forum vid Stockholms tingsrätt redan på grund av stadgandet i 10 kap. 1 § tredje stycket rättegångsbalken. Att riksbanken är en sådan inrättning som avses i detta stadgande får sålunda anses klarlagt genom rättsfallet NJA 1959 s. 385.

Förslag till Lag om skyldighet att tillhandahålla riksdagens revisorer vissa handlingar m. m.

Anm.: Se 11 kap. 7 § RF och specialmotiveringen till detta lagrum.

Härigenom förordnas som följer.

1 §

Statlig myndighet skall på begäran tillhandahålla riksdagens revisorer de allmänna handlingar, upplysningar och yttranden som revisorerna anser sig behöva för sin granskning. I fråga om handling eller uppgift som enligt lag skall hållas hemlig kan dock myndigheten, om den finner särskilda skäl härtill föreligga, underställa regeringen frågan om handlingen eller uppgiften skall tillhandahållas.

Anm.: Den skyldighet att tillhandahålla handlingar etc. som fastslås i paragrafen åvilar även annan myndighet än den som granskas.

2 §

Kommun som har mottagit statsmedel som understöd till viss verksamhet skall på begäran tillhandahålla riksdagens revisorer de allmänna handlingar, upplysningar och yttranden som revisorerna anser sig behöva för granskning av verksamheten. I fråga om handling eller uppgift som enligt lag skall hållas hemlig äger 1 § andra meningen motsvarande tillämpning.

3 §

Har annan än kommun mottagit statsmedel som understöd till viss verksamhet, skall den som har mottagit medlen på begäran tillhandahålla riksdagens revisorer de handlingar, upplysningar och yttranden som erfordras för granskning av verksamheten, såvida riksdagen icke för visst fall har bestämt annorlunda. Revisorerna äger vid vite förelägga den som har mottagit medel som nu har sagts att fullgöra sin uppgiftsskyldighet.

Anm.: Stadgandet i denna paragraf har avfattats på sådant sätt att det inte är tillämpligt, när statsmedel har utgått som understöd till enskild person för hans eller hans familjs personliga utgifter. — Av allmänna regler följer att revisorerna, om ett vitesföreläggande inte efterkommes, kan hänvända sig till åklagare, vilken därefter vid allmän domstol för talan om utdömande

av vitet. Domstolen skall vid prövningen av denna talan ta ställning till om de lagliga förutsätt-
ningarna för vitesföreläggandet har förelegat, däribland om de begärda handlingarna kan anses
erforderliga för revisorernas granskning.

Denna lag skall träda i kraft vid ingången av året efter det under vilket den nya rege-
ringsformen har antagits slutligt.

Anm.: Den här föreslagna lagen är avsedd att ersätta kungörelsen (1949:357) angående skyl-
dighet att tillhandahålla riksdagens revisorer vissa handlingar och upplysningar m. m. Nämnda
kungörelse bör därför upphöra att gälla samtidigt med att lagen träder i kraft.

Förslag till
Lag om användningen av svensk militär styrka i FN-tjänst m. m.

Anm.: Se 9 kap. 9 § RF och specialmotiveringen till detta lagrum.

Härigenom förordnas som följer.

1 §

Regeringen äger efter framställning av Förenta Nationernas generalsekreterare ställa avdelning av försvarsmakten till Förenta Nationernas förfogande för att delta i fredsbevarande operation. Regeringen äger vidare besluta att avdelning av försvarsmakten skall biträda vid hjälpverksamhet utomlands i samband med naturkatastrof eller liknande händelse.

2 §

Sådan avdelning av försvarsmakten som avses i 1 § får bestå av högst tre kontingenter, därav två bataljoner och en teknikerkontingent.

Denna lag skall träda i kraft vid ingången av året efter det under vilket den nya regeringsformen har antagits slutligt.

Förslag till Lag om riksätten

Härigenom förordnas som följer.

Anm.: Se 10 kap. 3 § och 11 kap. 3 och 8 §§ regeringsformen samt specialmotiveringen till dessa lagrum.

1 §

I enlighet med vad som föreskrives i 11 kap. 3 och 8 §§ regeringsformen prövar riksätten åtal mot minister, ledamot av högsta domstolen eller regeringsrätten, justitiekanslern eller någon av riksdagens ombudsmän samt fråga om avskedande eller avstängning av ledamot av högsta domstolen eller regeringsrätten eller om skyldighet för ledamot av någon av dessa domstolar att undergå läkarundersökning.

Talan om enskilt anspråk på grund av brott som avses i 11 kap. 3 § första stycket och 8 § första stycket regeringsformen prövas av riksätten.

Anm.: Bestämmelsen i andra stycket avser endast talan om sådant anspråk som är grundat på brottet eller m. a. o. av målsäganden riktas mot den person som hävdas vara skyldig till detta. Annan talan om enskilt anspråk i anledning av brott som avses i andra stycket skall där emot väckas vid allmän domstol. Detta står i överensstämmelse med de regler om skadeståndstalan mot staten som återfinnes i det i prop. 1972: 5 framlagda förslaget till skadeståndslag. Enligt 3 kap. 10 § i detta lagförslag skall talan mot staten med anledning av beslut av bl. a. regeringen, högsta domstolen, regeringsrätten och justitiekanslern väckas i högsta domstolen (se prop. 1972: 5 s. 375 ff., där föredragande departementschefen bl. a. avvisar tanken att sådan talan skulle väckas i riksätten). Genom 3 kap. 7 § i den föreslagna skadeståndslagen begränsas emellertid möjligheterna att föra skadeståndstalan mot staten med anledning av beslut av bl. a. regeringen, högsta domstolen och regeringsrätten till de fall, där beslutet har upphävts eller ändrats (se prop. 1972: 5 s. 336 ff. och 339 ff.). På grund av sistnämnda föreskrift torde en reglering, som innebär att skadeståndstalan mot staten i anledning av sådant brott som avses i andra stycket skall väckas vid allmän domstol, inte kunna medföra någon fara för att RF:s begränsningar av möjligheterna till en rättslig överprövning av regeringsbeslut kringgås.

2 §

Riksätten sammanträder i Stockholm eller, om särskilda skäl föreligger, på annan ort efter kallelse av ordföranden.

3 §

Uppdrag som ledamot av riksätten får ej utövas av den som är omyndig eller i konkurs-tillstånd.

De som står i sådant förhållande till varandra som sägs i 4 kap. 12 § rättegångsbalken får ej samtidigt utöva uppdrag som ledamot av riksätten.

Innan någon tar säte i riksätten skall han ha avlagt domared eller försäkran enligt 4 kap. 11 § rättegångsbalken.

4 §

I fråga om jäv mot ledamot av riksätten gäller bestämmelserna i 4 kap. rättegångsbalken om jäv mot domare.

5 §

Bestämmelserna i 5, 6 och 9 kap. rättegångsbalken gäller i tillämpliga delar för riksätten.

Över förseelse i rättegången dömer riksätten.

6 §

I fråga om behörighet att väcka talan som avses i 1 § första stycket föreskrives i 11 kap. 3 och 8 §§ regeringsformen. Skall åtal väckas mot någon av riksdagens ombudsmän, förordnar konstitutionsutskottet eller, efter utskottets hemställan, regeringen särskild åklagare att utföra åtalet.

Talan som avses i 1 § andra stycket får ej väckas med mindre åtal för brottet äger rum eller talan biträdes av någon som är behörig att väcka sådant åtal.

Anm. till andra stycket: Angående möjligheterna att i annat fall än som avses i andra stycket föra talan om enskilt anspråk i anledning av brott som faller under riksättens kompetens hänvisas till anm. under 1 §.

7 §

Riksätten prövar självmant sin behörighet.

8 §

Dom skall underskrivas av dem som har deltagit i avgörandet.

9 §

I fråga om rättegången vid riksätten gäller i övrigt bestämmelserna i 11—18, 21—33, 35—40 och 42—46 kap. rättegångsbalken i tillämpliga delar. Vid tillämpningen av 11 kap. 5 § och 21 kap. 2 § skall gälla vad som där föreskrives för underrätt.

Denna lag skall träda i kraft vid ingången av året efter det under vilket den nya regeringsformen har antagits slutligt.

Förslag till Lag om ändring i rättegångsbalken

Härigenom förordnas i fråga om rättegångsbalken¹

dels att i 1 kap. 1, 5 och 10 §§, 2 kap. 4–7 §§, 3 kap. 8 §, 4 kap. 1 och 4 §§, 5 kap. 6 §, 6 kap. 1, 9, 10 och 13 §§, 7 kap. 1–3 §§, 8 kap. 1 §, 12 kap. 3 och 10 §§, 17 kap. 8 §, 18 kap. 8 §, 19 kap. 2 §, 20 kap. 7 §, 23 kap. 24 §, 28 kap. 14 §, 30 kap. 7 och 14 §§, 31 kap. 1 §, 36 kap. 24 och 25 §§, 40 kap. 18 §, 45 kap. 18 §, 48 kap. 1, 4, 8, 9, 11, 14 och 20 §§ ordet »Konungen» skall bytas ut mot »regeringen»,

dels att 3 kap. 1, 4 och 6 §§ samt 4 kap. 2 § skall ha nedan angivna lydelse,

dels att i balken skall införas en ny paragraf, 3 kap. 7 §, av nedan angivna lydelse.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

3 kap.

1 §

*Konungens domsrätt utövas, på sätt rege-
ringsformen stadgar, av högsta domstolen.*

*I enlighet med vad i regeringsformen sägs
dömer högsta domstolen i sista instans samt
prövar ansökningar om resning och om åter-
ställande av försutten tid.*

¹ Senaste lydelse av

1 kap. 1, 5 och 10 §§ 1969: 244
4 kap. 1 § 1948: 71
5 kap. 6 § 1968: 193
6 kap. 1 § 1964: 166
6 kap. 9 § 1958: 8
7 kap. 1–3 §§ 1947: 616
12 kap. 3 § 1956: 230
18 kap. 8 § 1971: 317
19 kap. 2 § 1957: 299

20 kap. 7 § 1971: 240
23 kap. 24 § 1969: 588
28 kap. 14 § 1964: 166
30 kap. 7 och 14 §§ 1969: 101
31 kap. 1 § 1969: 671
36 kap. 24 § 1966: 61
45 kap. 18 § 1969: 101
48 kap. 1, 4, 8, 9, 11, 14 och 20 §§ 1968: 193

4 §

Högsta domstolen skall vara delad i två eller flera avdelningar.

Högsta domstolen består av justitieråd. De skola vara lagfarna. Högsta domstolen skall vara delad i två eller flera avdelningar.

Finner någon — — — — — dess helhet.

Hava i — — — — — senast meddelats.

Vad nu — — — — — dess helhet.

6 §¹

I behandling av fråga rörande tillstånd, att talan må komma under högsta domstolens prövning, skola tre ledamöter deltaga. Fråga om prövningstillstånd, som förklarats vilande enligt 54 kap. 11 § första stycket, avgöres dock av de ledamöter som pröva målet.

Avdelning av högsta domstolen är domför med fem ledamöter. Ej må flera än sju sitta i rätten. I behandling av fråga rörande tillstånd, att talan må komma under högsta domstolens prövning, skola tre ledamöter deltaga. Fråga om prövningstillstånd, som förklarats vilande enligt 54 kap. 11 § första stycket, avgöres dock av de ledamöter som pröva målet.

Konungen bestämmer, i vilken omfattning åtgärd, som avser allenast måls beredande, må vidtagas av nedre justitierevisionen eller tjänsteman vid denna.

Regeringen bestämmer, i vilken omfattning åtgärd, som avser allenast måls beredande, må vidtagas av nedre justitierevisionen eller tjänsteman vid denna.

7 §²

Närmare bestämmelser om högsta domstolens sammansättning och tjänstgöring meddelas i särskild lag.

4 kap.

2 §³

Domare, som avses i 1 kap. 2 § eller 2 kap. 3 §, utnämnes av Konungen. Revisionssekreterare utnämnes eller förordnas av Konungen.

Domare, som avses i 1 kap. 2 §, 2 kap. 3 § eller 3 kap. 4 §, utnämnes av regeringen. Revisionssekreterare utnämnes eller förordnas av regeringen.

Denna lag skall träda i kraft vid ingången av året efter det under vilket den nya rege-
geringsformen har antagits slutligt.

Anm.: De viktigaste av de här föreslagna ändringarna är föranledda av att huvuddelen av bestämmelserna om högsta domstolen i 1809 års RF saknar motsvarighet i GLB:s förslag till RF (i fråga om 22 § nuvarande RF kan hänvisas till framställningen i SOU 1972: 15 s. 315). De ändringar i rättegångsbalken och i lagen (1946: 879) om högsta domstolens sammansättning och tjänstgöring som nu föreslås berör delvis samma bestämmelser som omfattas av förslagen i betänkandet »Högsta domstolens kansli» (SOU 1971: 59). I nämnda betänkande föreslås bl. a. att lagen om högsta domstolens sammansättning och tjänstgöring skall inarbetas i rättegångsbalken. Förslagen i betänkandet har lagts till grund för proposition till riksdagen (1972: 21).

¹ Senaste lydelse 1971: 218.
² Förutvarande 3 kap. 7 § upphävd genom 1971: 218.
³ Senaste lydelse 1969: 244.

**Förslag till
Lag om ändring i lagen (1946: 879) om högsta domstolens sammansättning
och tjänstgöring**

Härigenom förordnas i fråga om lagen (1946: 879) om högsta domstolens sammansättning och tjänstgöring

dels att 8 § skall upphöra att gälla,

dels att i 5 § ordet »Konungen» skall bytas ut mot »regeringen»,

dels att 1 § skall ha nedan angivna lydelse.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

1 §¹

Högsta domstolen utgöres av högst tjugotvå justitieråd.

Högsta domstolen utgöres av *lägst tolv och högst tjugotvå* justitieråd.

Justitieråd får icke inneha eller utöva annat ämbete.

Högsta domstolen — — — — — tre avdelningar.

8 §²

Skall högsta domstolen avgiva yttrande i ärende, som avses i § 26 regeringsformen, må beslut i frågan fattas av tre justitieråd.

(Denna paragraf utgår)

Denna lag skall träda i kraft vid ingången av året efter det under vilket den nya regeringsformen har antagits slutligt.

Anm.: Se anm. under förslaget till lag om ändring i rättegångsbalken.

¹ Senaste lydelse 1971: 219

² Senaste lydelse 1965: 188

**Förslag till
Lag om ändring i lagen (1971: 289) om allmänna förvaltningsdomstolar**

Härigenom förordnas i fråga om lagen (1971: 289) om allmänna förvaltningsdomstolar dels att i 8—12, 16 och 18 §§ ordet »Konungen» skall bytas ut mot »regeringen», dels att 2—4 §§ skall ha nedan angivna lydelse.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

2 §

Regeringsrätten prövar — — — — — om domkapitel.

Om regeringsrättens behörighet att pröva ansökningar om resning och återställande av försutten tid finns bestämmelser i 19 § regeringsformen.

Om regeringsrättens behörighet att pröva ansökningar om resning och återställande av försutten tid finns bestämmelser i 10 kap. 12 § regeringsformen.

3 §

Regeringsrätten består av högst aderton regeringsråd. *Konungen* förordnar ett av regeringsråden att vara domstolens ordförande.

Regeringsrätten består av *lägst sju och högst aderton* regeringsråd. *Minst två tredjedelar av antalet regeringsråd skall vara lagfarna.*

Regeringsråd utnämnes av regeringen. Regeringen förordnar ett av regeringsråden att vara domstolens ordförande.

Regeringsråd får icke inneha eller utöva annat ämbete.

Om regeringsråds tjänstgöring i lagrådet finns bestämmelser i regeringsformen.

Om regeringsråds tjänstgöring i lagrådet är särskilt föreskrivet.

4 §

Regeringsrätten är — — — — — regeringsrätten handlägger.

(Nuvarande lydelse)

Regeringsrättens ordförande är ordförande på en avdelning. Ordförande på annan avdelning är det regeringsråd som *Konungen* förordnar.

Om avdelnings sammansättning vid prövning av mål finns bestämmelser i regeringsformen. Vid behandling av fråga om prövningstillstånd skall tre *regeringsråd* delta.

Denna lag skall träda i kraft vid ingången av året efter det under vilket den nya regeringsformen har antagits slutligt.

Anm.: Jfr anm. under förslaget till lag om ändring i rättegångsbalken.

(Föreslagen lydelse)

Regeringsrättens ordförande är ordförande på en avdelning. Ordförande på annan avdelning är det regeringsråd som *regeringen* förordnar.

På avdelning dömer fem ledamöter eller, om tre av ledamöterna är ense om slutet, fyra ledamöter. Vid behandling av fråga om prövningstillstånd skall tre *ledamöter* delta.

**Förslag till
Lag om ändring i lagen (1965: 186) om lagrådet**

Härigenom förordnas i fråga om lagen (1965: 186) om lagrådet¹ dels att i 3 och 10 §§ ordet »Konungen» skall bytas ut mot »regeringen», dels att 1 § skall ha nedan angivna lydelse.

(Nuvarande lydelse)

Lagrådet utgöres av en ordinarie och högst två extra avdelningar. Extra avdelning träder i tjänst endast när *Konungen* förordnar därom. Sådant förordnande må meddelas, när arbetsbördan i lagrådet kan antagas bli särskilt betungande. *Konungen* bestämmer, när extra avdelnings tjänstgöring skall upphöra.

(Föreslagen lydelse)

1 §²

Lagrådet utgöres av en ordinarie och högst två extra avdelningar. *I varje avdelning skola tjänstgöra tre justitieråd och ett regeringsråd. Regeringen äger dock förordna annan lagfaren person att tjänstgöra i avdelning av lagrådet i stället för ett av justitieråden. Om det finnes erforderligt äger regeringen utse ytterligare en person att delta i behandlingen av visst ärende, vars bedömande kräver särskild fackkunskap.*

Extra avdelning träder i tjänst endast när *regeringen* förordnar därom. Sådant förordnande må meddelas, när arbetsbördan i lagrådet kan antagas bli särskilt betungande. *Regeringen* bestämmer, när extra avdelnings tjänstgöring skall upphöra.

När extra — — — — — samfällt bestämma.

Denna lag skall träda i kraft vid ingången av året efter det under vilket den nya regeringsformen har antagits slutligt.

¹ Senaste lydelse av 10 § 1968: 57

² Senaste lydelse 1968: 57

**Förslag till
Lag om handläggningen av nådeärenden**

Härigenom förordnas som följer.

1 §

Regeringen prövar ärenden om nåd i enlighet med vad som föreskrives i 10 kap. 11 § regeringsformen.

2 §

Regeringen äger omedelbart avslå ansökan om nåd, om skäl till bifall uppenbarligen saknas. I annat fall skall regeringen, innan den avgör nådeärende, inhämta yttrande från högsta domstolen eller, om fråga är om mål i vilket regeringsrätten är högsta instans, från regeringsrätten.

Anm.: Jfr 26 § i 1809 års RF. Yttrande enligt 2 § skall inhämtas även i fall då ärende om nåd tages upp ex officio. Detta kan få betydelse särskilt i fråga om amnesti.

3 §

Beslut om yttrande som avses i 2 § får fattas av tre ledamöter.

Anm.: I fråga om regeringsrättens sammansättning vid avgivande av yttrande i nådeärende saknas för närvarande särskilda bestämmelser.

Denna lag skall träda i kraft vid ingången av året efter det under vilket den nya regeringsformen har antagits slutligt.

**Utkast till
ändringar i stats- och kommunaltjänstemannalagarna**

1) Statstjänstemannalagen (1965: 274)

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

1 §

Denna lag — — — — — såsom arbetstagare.

Lagen gäller icke *statsrådets ledamöter* eller riksdagens ombudsmän. Den är ej heller tillämplig på den som innehar eller uppehåller prästerlig tjänst.

Lagen gäller icke *ministrarna* eller riksdagens ombudsmän. Den är ej heller tillämplig på den som innehar eller uppehåller prästerlig tjänst.

Lagens bestämmelser — — — — — ej anges.

2 §

I fråga om tjänsteman hos riksdagen eller dess verk skola de befogenheter som enligt denna lag tillkomma *Konungen* utövas av *riksdagen* eller organ som riksdagen utser.

I fråga om tjänsteman hos riksdagen eller dess verk skola de befogenheter som enligt denna lag tillkomma *regeringen* utövas av organ som riksdagen utser.

4 §¹

Om förtjänst och skicklighet som grund för tjänstetillsättning *och om svenskt medborgarskap som villkor för innehav eller utövande av tjänst* gäller vad som är föreskrivet i *regeringsformen* eller annan författning.

Om förtjänst och skicklighet som grund för tjänstetillsättning gäller vad som är föreskrivet i *regeringsformen* eller annan författning.

Endast den som är svenskt medborgare får inneha eller utöva militär eller civilmilitär tjänst. Om svenskt medborgarskap som villkor för innehav eller utövande av tjänst gäl-

¹ Tredje stycket överensstämmer med andra stycke i ämbetsansvarskommitténs förslag (SOU 1972:1).

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

ler i övrigt vad som är föreskrivet i rege-
ringsformen eller i annan lag. Regeringen
äger för andra fall bestämma, att endast den
som är svensk medborgare får inneha eller
utöva tjänst med vilken är förenad myndig-
hetsutövning, uppgift att företräda riket eller
åliggande av betydelse för rikets säkerhet.

Villkor i fråga — — — — — behörig myndighet.

10 §

Tjänsteman skall — — — — — hans tjänsteutövning.

Oberoende av — — — — — förman bestämmer.

Om justitieråds och regeringsråds allmän-
na åligganden i tjänsten föreskrives i rege-
ringsformen och med stöd därav meddelade
författningar.

Om justitieråds och regeringsråds allmän-
na åligganden i tjänsten gälla särskilda be-
stämmelser.

38 §¹

Om anställnings upphörande utan iaktta-
gande av eljest gällande bestämmelser an-
gående uppsägning för det fall att tjänste-
man är eller blir innehavare av annan all-
män tjänst och om förening av tjänster
meddelar *Konungen* bestämmelser.

Om anställnings upphörande utan iakt-
tagande av eljest gällande bestämmelser an-
gående uppsägning för det fall att tjänste-
man är eller blir innehavare av annan all-
män tjänst och om förening av tjänster
meddelar *regeringen* bestämmelser.

Om förbud för justitieråd och regerings-
råd att tillika inneha eller utöva annan stat-
lig tjänst föreskrives i *regeringsformen*.

Om förbud för justitieråd och regerings-
råd att tillika inneha eller utöva annan stat-
lig tjänst är särskilt föreskrivet.

Därjämte skall ordet »Konungen» i olika böjningsformer på de övriga ställen där det
förekommer bytas ut mot »regeringen» i motsvarande form.

2) *Lagen (1965: 275) om tjänstemän hos kommuner m. fl.*
(kommunaltjänstemannalag)

Efter 2 § skall införas en paragraf av följande lydelse:

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

2 a §

*Regeringen äger föreskriva att endast den
som är svensk medborgare får inneha eller
utöva tjänst med vilken är förenad myndig-
hetsutövning eller åliggande av betydelse för
rikets säkerhet.*

¹ 40 § i ämbetsansvarskommitténs förslag (SOU 1972: 1).

Motivering till ändringarna i stats- och kommunaltjänstemannalagarna

Förslaget till regeringsform nödvändiggör vissa författningsändringar på tjänstemannarättsens område. Det behov av ändringar som föranledes av stadgandena i 10 kap. 15 § första och andra styckena förslaget till regeringsform tillgodoses av ämbetsansvarskommitténs i SOU 1972: 1 framlagda förslag. Detsamma gäller i fråga om de ändringar i 29 § andra stycket statstjänstemannalagen som sammanhänger med de föreslagna bestämmelserna i 11 kap. 8 § andra stycket regeringsformen och med förslaget om opinionsnämndens avskaffande. Beredningen framlägger här utkast till de ytterligare ändringar i stats- och kommunaltjänstemannalagarna som är erforderliga.

Beredningen föreslår inte någon ändring i 26 § tredje stycket statstjänstemannalagen. Detta beror på att bestämmelserna i denna paragraf enligt ämbetsansvarskommitténs förslag skall, i något modifierat skick, överföras till 22 § lagen om disciplinansvar i offentlig tjänst m. m. Med anledning av att grundlagberedningen nu föreslår att ansvarighetslagen (1936: 324) för fullmäktige i riksbanken och fullmäktige i riksgäldskontoret m. fl. skall upphävas vill beredningen emellertid i detta sammanhang påpeka att passusen i 22 § tredje stycket förslaget till lag om disciplinansvar etc. om skyldighet för vissa arbetstagare vid riksdagens verk att i vissa fall frånträda utövningen av sin tjänst kommer att sakna täckning. Beredningen framlägger inte något förslag till hur frågan om avstängning av de personer som avses i ansvarighetslagen i fortsättningen skall regleras (jfr specialmotiveringen till 9 kap. 8 § RO).

En arbetsgrupp tillkallad av konstitutionsutskottets JO-delegation har i en den 25 januari 1972 avgiven promemoria framlagt vissa förslag rörande riksdagens ombudsmäns arbetsrättsliga ställning. I promemorian föreslås bl. a. vissa ändringar i statstjänstemannalagen. Dessa har icke beaktats i förevarande utkast.

2 § statstjänstemannalagen

Stadgandet i förevarande paragraf avser befogenhet dels att utfärda föreskrifter, dels att besluta i enskilda fall. Av beredningens förslag i fråga om normgivningsmakten följer att riksdagen genom lag kan utfärda sådana föreskrifter som avses i paragrafen utan uttryckligt stöd i statstjänstemannalagen. Vad därefter gäller befogenheten att fatta beslut i enskilda fall gör bl. a. riksdagens storlek och arbetsformer denna mindre lämpad för sådan verksamhet. Beredningen föreslår därför att bestämmelsen att riksdagen kan utöva sådana befogenheter som avses i paragrafen skall utgå.

4 § statstjänstemannalagen och 2 a § kommunaltjänstemannalagen

De grundläggande bestämmelserna om betydelsen av svenskt medborgarskap vad gäller innehav eller utövande av offentliga tjänster och uppdrag återfinnes i 10 kap. 14 § tredje stycket förslaget till regeringsform. Detta stadgande likställer i princip utlänning med svensk medborgare i fråga om möjligheterna att erhålla tjänst eller uppdrag hos stat eller kommun. Redan stadgandet i regeringsformen innehåller emellertid en uppräknning av tjänster och uppdrag, som skall vara stängda för utlänningar, och gör det därjämte möjligt att genom lag eller enligt i lag angivna förutsättningar uppställa krav på svenskt medborgarskap även i andra fall än de uppräknade.

Den lagreglering som gäller frågan om inskränkningar i möjligheterna för utlänning att vinna tillträde till statlig eller kommunal tjänst bör enligt beredningens uppfattning i största möjliga utsträckning samlas i stats- och kommunaltjänstemannalagarna.

Beredningen föreslår först och främst att det i statstjänstemannalagen uppställs krav på svenskt medborgarskap för tillträde till militära och civilmilitära tjänster. Det är emeller-

tid endast i begränsad utsträckning lämpligt att på detta sätt direkt i lag ange vilka tjänster som bör vara förbehållna svenska medborgare. En uttömmande uppräknning i lag av dessa tjänster skulle resultera i en lagstiftningsprodukt som bleve synnerligen svåröverskådlig och i behov av ständiga ändringar. Å andra sidan kunde en mera allmänt utformad lagreglering förväntas dels ge upphov till tolkningssvårigheter, dels komma att innehålla bestämmelser som på grund av sin generella avfattning förbehölle svenska medborgare även vissa tjänster som man skulle vilja hålla öppna för utlänningar.

Man uppnår enligt beredningens uppfattning de bästa möjligheterna till en lämplig avvägning mellan, å den ena sidan, önskemålet att effektivt kunna använda utlänningar i svensk offentlig tjänst och, å den andra, behovet av att reservera vissa uppgifter för svenska medborgare, om regeringen i lag bemyndigas att uppställa krav på svenskt medborgarskap för tillträde till offentlig tjänst. En sådan lösning gör det vidare möjligt att på ett smidigt sätt anpassa regelsystemet efter ändrade förhållanden. Ett bemyndigande av nu angivet slag bör utformas så att det ger regeringen möjlighet dels att utfärda generella föreskrifter om begränsningar i rätten för utlänning att inneha eller utöva offentlig tjänst, dels att avgöra frågor om anställande av utlänningar från fall till fall. Bemyndigandet för regeringen bör emellertid begränsas på så sätt att det endast avser de fall där behovet av att utestänga utlänningar är särskilt uttalat. Enligt beredningens uppfattning är detta fallet i fråga om tjänster med vilka är förenad myndighetsutövning, uppgift att företråda riket eller åliggande av betydelse för rikets säkerhet. Beträffande den närmare innebörden av dessa bestämmelser hänvisar beredningen, vad gäller begreppet myndighetsutövning, till framställningen i ämbetsansvarskommitténs ovannämnda betänkande s. 129 f. och i övrigt till vad som uttalas i betänkandet »Utlännings tillträde till offentlig tjänst» (SOU 1963: 7) s. 29.

Av stadgandet i 2 § statstjänstemannalagen följer att befogenheten att uppställa krav på svenskt medborgarskap för innehav eller utövande av tjänst vid riksdagen eller dess verk utövas av det av riksdagen utsedda organ som avses i nämnda lagrum.

Förslag till Lag om ändring i brottsbalken

Härigenom förordnas i fråga om brottsbalken¹

dels att i 2 kap. 5 och 6 §§, 5 kap. 5 §, 19 kap. 4, 12 och 16 §§, 20 kap. 14 §, 21 kap. 20 §, 22 kap. 14 och 16 §§, 37 kap. 1—4 §§ samt 38 kap. 1 och 13 §§ ordet »Konungen» i olika böjningsformer skall bytas ut mot »regeringen» i motsvarande form²,

dels att 18 kap. 1, 2 och 8 §§ samt 19 kap. 1 § skall ha nedan angivna lydelse.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

18 kap.

1 §

Den som, med uppsåt att statsskicket skall med vapenmakt eller eljest med våldsamma medel omstörtas eller att åtgärd eller beslut av *Konungen*, riksdagen eller högsta domarmakten skall sålunda framtingas eller hindras, företager handling som innebär fara för uppsåtets förverkligande, dömes, om det ej är högförräderi, för *u p p r o r* till fängelse i tio år eller på livstid eller, om faran var ringa, i lägst fyra och högst tio år.

Den som, med uppsåt att statsskicket skall med vapenmakt eller eljest med våldsamma medel omstörtas eller att åtgärd eller beslut av *statschefen*, *regeringen*, riksdagen eller högsta domarmakten skall sålunda framtingas eller hindras, företager handling, som innebär fara för uppsåtets förverkligande, dömes, om det ej är högförräderi, för *u p p r o r* till fängelse i tio år eller på livstid eller, om faran var ringa, i lägst fyra och högst tio år.

¹ Senaste lydelse av
5 kap. 5 § 1970: 225
19 kap. 16 § 1970: 225
21 kap. 20 § 1966: 415
37 kap. 1 och 2 §§ 1966: 188

² Enligt ämbetsansvarskommitténs i SOU 1972:1 framlagda förslag skall ordet »Konungen» utgå ur 17 kap. 1 §, varjämte 20 kap. 12 och 13 §§ helt skall utgå. Dessa lagrum har därför inte upptagits i den här gjorda uppräknings. Nyssnämnda förslag innebär vidare att ordet »Konungen» skall förekomma i 20 kap. 2 § och 21 kap. 21 §. Även här skall detta ord självfallet bytas ut mot »regeringen».

2 §

Om gärning som avses i 3—5 kap. innebär förgripelse mot Konungen eller annan medlem av konungahuset eller mot *regent som är satt i Konungens ställe*, må dömas till fängelse i högst fyra år, om å brottet eljest kan följa fängelse i högst sex månader, och i högst sex år, om å brottet eljest kan följa fängelse i mer än sex månader men högst fyra år.

Om gärning som avses i 3—5 kap. innebär förgripelse mot Konungen eller annan medlem av konungahuset eller mot *den som i egenskap av riksföreståndare fullgör statschefens uppgifter*, må dömas till fängelse i högst fyra år, om å brottet eljest kan följa fängelse i högst sex månader, och i högst sex år, om å brottet eljest kan följa fängelse i mer än sex månader men högst fyra år.

8 §

Gärning som avses i 3—5 kap. och innebär förgripelse mot Konungen eller annan som är nämnd i 2 § må ej utan *Konungens* förordnande åtalas av åklagare, med mindre någon avlidit till följd av gärningen. Det samma skall gälla i fråga om försök, förberedelse eller stämpling till gärning som nu sagts eller underlåtenhet att avslöja sådan gärning.

Gärning som avses i 3—5 kap. och innebär förgripelse mot Konungen eller annan som är nämnd i 2 § må ej utan *regeringens* förordnande åtalas av åklagare, med mindre någon avlidit till följd av gärningen. Det samma skall gälla i fråga om försök, förberedelse eller stämpling till gärning som nu sagts eller underlåtenhet att avslöja sådan gärning.

19 kap.

1 §

Den som — — — — — tio år.

Om någon, med uppsåt att åtgärd eller beslut av *Konungen*, riksdagen eller högsta domarmakten skall med utländskt bistånd framtingas eller hindras, företager handling som innebär fara därför, dömes ock för högförräderi.

Om någon, med uppsåt att åtgärd eller beslut av *statschefen*, *regeringen*, riksdagen eller högsta domarmakten skall med utländskt bistånd framtingas eller hindras, företager handling som innebär fara därför, dömes ock för högförräderi.

Anm.: I fråga om ändringarna i 18 kap. 1 och 2 §§ samt i 19 kap. 1 § hänvisas till motsvarande ändringar i TF (7 kap. 4 §; se SOU 1972: 15 s. 312).

Denna lag skall träda i kraft vid ingången av året efter det under vilket den nya regeringsformen har antagits slutligt. Under den tid Gustaf VI Adolf är konung skall dock berörda lagrum gälla i sin äldre lydelse.

**Förslag till
Lag om ändring i lagen (1937: 249) om inskränkningar i rätten att utbekomma
allmänna handlingar**

Härigenom förordnas i fråga om lagen (1937: 249) om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar¹,

dels att i 3, 4, 7, 10—12, 16, 20, 21, 26, 27, 30, 32, 34, 34 a, 37 och 38 §§ ordet »Konungen» i olika böjningsformer skall bytas ut mot »regeringen» i motsvarande form, *dels* att 1 och 2 §§ skall ha nedan angivna lydelse.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

1 §

I statsrådet förda protokoll i ärenden vilka angå rikets förhållande till främmande makt, så ock protokoll i kommandomål, må icke utan Konungens tillstånd utlämnas tidigare än femtio år efter protokollets datum.

Protokoll över beslut i regeringsärenden, vilka angå rikets förhållande till främmande makt eller vilka gälla befälet över försvarsmakten och avgöras av departementschef, må icke utan regeringens tillstånd utlämnas tidigare än femtio år efter protokollets datum.

Andra i statsrådet förda protokoll än i första stycket sägs må ej utan Konungens tillstånd utlämnas tidigare än två år efter protokollets datum; Konungen obetaget att förordna, att sådant protokoll ej må utlämnas förrän viss längre tid, högst femtio år, förflutit från dess datum.

Andra protokoll över beslut i regeringsärenden än i första stycket sägs må ej utan regeringens tillstånd utlämnas tidigare än två år efter protokollets datum; regeringen obetaget att förordna, att sådant protokoll ej må utlämnas förrän viss längre tid, högst femtio år, förflutit från dess datum.

Vad i — — — — — omförmälda protokoll.

¹ Senaste lydelse av

4 § 1962: 199
7 § 1968: 586
10 § 1947: 629
11 § 1971: 198
12 § 1964: 781
16 § 1963: 204

20 § 1970: 419
21 § 1968: 327
26 § 1947: 629
34 § 1966: 229
34 a § 1971: 198
38 § 1967: 52

2 §

Riksdagens kamrars protokoll vid sammanträden inom lyckta dörrar enligt 56 § riksdagsordningen må ej utan Konungens och kammarens tillstånd utlämnas tidigare än femtio år efter protokollets datum.

Sammanträder kammaren i annat fall än i första stycket sägs inom lyckta dörrar, äger kammaren besluta, att därvid fört protokoll ej må utan kammarens tillstånd utlämnas förrän viss tid, högst femtio år, förflutit från protokollets datum.

Konstitutionsutskottets handlingar rörande granskning av statsrådsprotokoll och protokoll i kommandomål må ej utan utskottets tillstånd utlämnas innan protokollen få offentliggöras.

Anm.: I fråga om ändringarna i 2 § hänvisas till specialmotiveringen till 2 kap. 4 § RO.

Denna lag skall träda i kraft vid ingången av året efter det under vilket den nya regeringsformen har antagits slutligt. Under den tid Gustaf VI Adolf är konung skall dock berörda lagrum gälla i sin äldre lydelse utom såvitt angår 2 § första och andra styckena.

Föreskrifterna i 1 och 2 §§ skall tillämpas i sin äldre lydelse även efter ikraftträdandet i fråga om protokoll som har upprättats dessförinnan. Beslut om tillstånd att utlämna protokoll fattas dock av regeringen i fall som sägs i 1 § och av riksdagen i fall som sägs i 2 § första och andra styckena.

Skall enligt 2 kap. 4 § riksdagsordningen iakttagas tystnad i fråga om vad som har förekommit vid sammanträde inom stängda dörrar med riksdagens kammare, får protokoll häröver ej utan riksdagens tillstånd utlämnas tidigare än femtio år efter protokollets datum.

Konstitutionsutskottets handlingar rörande granskning av protokoll över beslut i regeringsärenden må ej utan utskottets tillstånd utlämnas innan protokollen få offentliggöras.

**Förslag till
Lag om ändring i lagen (1956: 618) om allmänna sammankomster**

Häri genom förordnas att 3 § lagen (1956: 618) om allmänna sammankomster skall ha nedan angivna lydelse.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

3 §

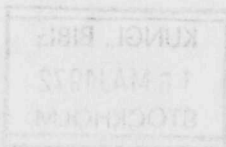
Utan tillstånd — — — — — allmän samfärdsel.

Vid prövning huruvida tillstånd bör meddelas, skall beaktas vikten ur allmän synpunkt av att församlingsfriheten upprätthålles.

Tillstånd får vägras endast av hänsyn till trafik eller allmän ordning.

Anm.: Se specialmotiveringen till 7 kap. 2 § regeringsformen om demonstrationsrätten.

Denna lag skall träda i kraft vid ingången av året efter det under vilket den nya regeringsformen har antagits slutligt.

Förslag till

Lag om ändring i lagen (1947: 290) om tvångsinlösen av vanhävdad jordbruksegendom

Härigenom förordnas att 1 § lagen (1947: 290) om tvångsinlösen av vanhävdad jordbruksegendom¹ skall ha nedan angivna lydelse.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

1 §

Förekommer å jordbruksegendom synnerligen grov vanhävd av den odlade jorden och finnes med hänsyn till vanhävdens omfattning och egendomens storlek eller av andra skäl nödigt att åtgärder till avhjälpande av vanhävden vidtagas i annan ordning än som stadgas i jordhävdslagen, må *Konungen med riksdagens samtycke* förordna att egendomen eller, om särskilda omständigheter föranleda därtill, del av egendomen skall mot lösen avstås till staten.

Förekommer å jordbruksegendom synnerligen grov vanhävd av den odlade jorden och finnes med hänsyn till vanhävdens omfattning och egendomens storlek eller av andra skäl nödigt att åtgärder till avhjälpande av vanhävden vidtagas i annan ordning än som stadgas i jordhävdslagen, må *regeringen* förordna att egendomen eller, om särskilda omständigheter föranleda därtill, del av egendomen skall mot lösen avstås till staten.

Anm.: Se specialmotiveringen till 10 kap. 13 § RF.

Denna lag skall träda i kraft vid ingången av året efter det under vilket den nya regeringsformen har antagits slutligt.

¹ Lagen omtryckt 1969: 699.

Statens offentliga utredningar 1972

Kronologisk förteckning

1. Ämbetsansvaret II. Ju.
2. Svensk Möbelindustri. I.
3. Personal för tyg- och intendenturförvaltning. Fö.
4. Säkerhets- och försvarspolitiken. Fö.
5. CKR (Centrala körkortsregistret) K.
6. Reklam I. Beskattning av reklamen. U.
7. Reklam II. Beskrivning och analys. U.
8. Reklam III. Ställningstaganden och förslag. U.
9. Reklam IV. Reklamens bestämningsfaktor. U.
10. Godsbefordran till sjöss. Ju.
11. Förenklad löntagarbeskattning. Fi.
12. Skadestånd IV. Ju.
13. Kommersiell service i glesbygder. In.
14. Revision av vattenlagen. Del 2. Ju.
15. Ny regeringsform . Ny riksdagsordning. Ju.
16. Ny regeringsform . Ny riksdagsordning. (Följdfattningar) Ju.

Systematisk förteckning

Justitiedepartementet

- Ambetsansvaret II. [1]
- Godsbefordran till sjöss. [10]
- Skadestånd IV. [12]
- Revision av vattenlagen. Del 2. [14]
- Grundlagberedningen. 1. Ny regeringsform . Ny riksdagsordning. [15] 2. Ny regeringsform . Ny riksdagsordning (Följdförfattningar) [16]

Försvarsdepartementet

- Personal för tyg- och intendenturförvaltning. [3]
- Säkerhets- och försvarspolitiken. [4]

Kommunikationsdepartementet

- CKR (Centrala körkortsregistret) [5]

Finansdepartementet

- Förenklad löntagarbekattning. [11]

Utbildningsdepartementet

- Reklamutredningen. 1. Reklam I. Beskattning av reklamen [6] 2. Reklam II. Beskrivning och analys. [7] 3. Reklam III. Ställningstaganden och förslag. [8] 4. Reklam IV. Reklamens bestämningsfaktorer. [9]

Inrikesdepartementet

- Kommersiell service i glesbygder. [13]

Industridepartementet

- Svensk möbelindustri. [2]

